

Dr. NAGY GYULA (1914—1983)

Mély megrendüléssel kísértük utolsó útjára Dr. NAGY GYULÁT, a Mátra Múzeum nyugalmazott igazgatóját 1983. április 20-án a gyöngyössolymosi temetőben. Váratlanul érte a halál április 14-én, életének 69. évében.

1914 április 9-én született a Hont megyei Inám községben, ahol édesapja tanító volt. Korán árvaságra jutott. 9 éves volt, mikor húgával Felnémetre került nagyanyjához, aki nevelte őket. Az elemi iskola után Egerbe került a gimnáziumba, majd a Polgári Fiú Iskolába, onnan pedig a Tanítóképzőbe. Ekkor már erősen érdeklődött az irodalom iránt, verseket írt, és az önképzőkör elnökének is megválasztották. 1934 júniusában szerzett tanítói oklevelet.

Iskolai elvégzése után Gyöngyössolymosra került tanítónak, ahol 1951-től mint az Általános Iskola igazgatója tevékenykedik. Igen aktív a különböző társadalmi mozgásokban is, eleinte újságíróként, később sportoktatóként, majd természettudományos kutatóként is dolgozik. Sportoktatói tevékenységének kiemelkedő eredménye, hogy 1943-ban falusi gyerekekből országos bajnoksapatot nevelt. Erre büszke is volt egész életében. Közben széleskörű madárvédelmi tevékenységet folytat. Az iskolában madárvédelmi szakkört alakít, ahol többek között odúkészítéssel is foglalkoznak. 1938-ban veszi fel a kapcsolatot a M. K. Madártani Intézettel, melynek ettől fogva évtizedekig dolgozik. Gyűjti a faunisztikai adatokat, madárvonulási megfigyeléseket végez, gyűrűz, és egyes madárfajok begyűjtésében is nagy segítséget nyújt az intézetnek. Az ott dolgozó kutatókkal szoros baráti kapcsolatba kerül, mely kapcsolatnak a későbbiekben, múzeumi tevékenysége alatt is nagy hasznát veszi.

Legfőbb érdeklődési köre azonban a vadászat, mely végigkíséri egész életén. Gyöngyössolymosra kerülése után rögtön belép a helyi vadásztársaságba. 1945-ben megszervezi az ország legnagyobb társaságát, több mint 100 000 kat. holdon, 365 taggal. Ez volt a Gyöngyösi Járási Vadásztársaság.

1953-ban megbízást kap a Gyöngyösi Járási Tanácstól, illetve a Múzeumok Országos Központjától egy gyöngyösi múzeum szervezésére, mely-

nek a MÁTRA MÚZEUM nevet adja. Oriási energiával lát neki a munkának, és néhány év alatt annyi anyagot gyűjt össze, hogy el tudják készíteni az első állandó kiállítást, melyet 1957 júliusában nyitnak meg a gyöngyösi Orczy kastélyban, ahol a múzeum 1955-től helyet kapott. 1964-ben a Mátra Múzeum igazgatójává nevezik ki, s ettől fogva teljes státusban végzi a számára oly kedves múzeumi munkát. Megveti egy későbbi komoly természettudományi gyűjtemény alapjait. Főként madártani gyűjtést és megfigyelést végez, de megalapozza a múzeum emlős gyűjteményét is. Jelentősebb eredményei a déli hantmadár (*Oenanthe hispanica melano-leuca* GULD.) mátrai, és az örvösrigó északi alfajának (*Turdus torquatus torquatus* L.) magyarországi kimutatása. Önálló kiadványként 1961-ben megírta a „Képek a Mátra élővilágából” főcím alatt a „Madarak” kötetet, továbbá 1967-ben a Mátra madarainak jegyzékét. Vadászati gyakorlatát, tapasztalatát és széleskörű összeköttetéseit a gyűjtés területén hasznosítja a múzeum számára. Közben elkezd egy vadászattörténeti gyűjtemény felállítását is, mely később fő szakterülete lesz.

1968-ban jeles eredménnyel befejezi az Eötvös Loránd Tudományegyetemen 1963-ban megkezdett tanulmányait, majd vadászattörténeti kutatásainak eredményeit felhasználva 1972-ben ugyanitt, a Bölcsészettudományi Karon summa cum laude minősítéssel doktori címet szerez.

Eredményei nem állítják meg, teljes erővel folytatja a vadászattörténeti gyűjtést és kutatást. A MÉM által kiadott „A vadgazdálkodás fejlesztése” sorozatban összefoglaló munkát ír „A XVIII. és XIX. század vadászati és vadgazdálkodási emlékei Heves megyében” címmel. Nagy álma egy országos vadászati múzeum létesítése Gyöngyösön, melyen élete végéig munkálkodik. A természettudományi főprofilú múzeum fejlődése érdekében azonban a megyei szerveknél újabb munkatársakért, újabb státuslehetőségekért harcol. Sikerül is már kezdetben történészt, majd lepidopterológust, malakológust, ornitológust és preparátort, később újkori történészt és könyvtárost szereznie a múzeum számára. Irányítása alatt nyílt meg a múzeum második nagyszabású állandó kiállítása 1970 novemberében, mely 7 termen át mutatja be a Mátra növény- és állatvilágát, ásványait, kőzeteit, és Gyöngyös város történetéből is ad egy rövid ízelítőt.

Még 1958-ban indította be a „Múzeumi Füzetek” c. sorozatot, melynek 1971-ig 11 kötete jelent meg, 1972-től pedig megindítja a múzeum önálló természettudományi folyóiratát, a „Folia Historico-naturalia Musei Matraensis”-t.

Közben a vadászat területén is aktívan tevékenykedik, a MAVOSZ Heves megyei Intéző Bizottságának tagja, propagandista. A megyében ő szervezi meg az első alapfokú vadgazdálkodási tanfolyamot és nagyvadgazdálkodási tanfolyamot 1967-ben. Ezt évente újjászervezi, egészen

haláláig. 1982-ben még egy alkalommal vadászmesteri tanfolyamot is indított.

1976-ban, igazgatói működése alatt kerül sor egy komplex kutatási program kidolgozására is, mely „Az Északi-Középhegység természeti képe” címen indul be, és jelenleg is folyik.

Sokoldalú munkásságának elismeréseként több kitüntetést kapott. 1973-ban a Szocialista Kultúráért emlékérmét, 1974-ben a Megye Művelődéséért emlékérmét, 1975-ben a Nimród Vadászérmét. 1978-ban, nyugállományba vonulásakor kapta meg a Munka Érdemrend Aranyfokozatát, 1981-ben a Kiváló Munkáért MÉM — miniszteri kitüntetést, és végül 1982-ben a Pro Urbe emlékérmét.

A múzeumot azonban nyugdíjasan sem hagyta el. Tudományos főmunkatársként továbbra is nap-mint-nap bejárt ide, és fejlesztette, kezelte a vadászattörténeti gyűjteményt. 1983-tól az ekkor megalakult Vadászati Osztály vezetője lett. Munkába induláskor érte a végső csapás is, melyet szervezete már nem tudot átvészelni.

Halála után ismerhettük meg mély érzésvilágáról, hihetetlen természet szeretetről szóló verseit, melyeket az utolsó pillanatig féltve és rejtve őrzött.

Az őszi égen darvak szállnak,
Beszédes, kósza, szürke darvak,
Szárnyuk tolla a felhőt veri:
Tovább nálunk már nem maradnak,—

Messze szállnak az őszi égen, —
Új táj, új élet várja őket,
Útjuk során sárguló rétek,
S fák köszöntik a költözőket. —

Egyhangú kručuk messzehangzik,
A szél elkapja, s játszik véle,
Én is meghallom, rámhull, — s megfog,
A szálló darvak halk beszéde...

Hívnek engem, s én velük mennék,
De, jaj, a földhöz vagyok kötve,
Ők a szél szárnyán szállnak gyorsan,
S csak néha néznek le a földre...

(Nagy Gyula, 1965)

Most búcsúzunk Tőle. Munkáját folytatjuk — a Mátra Múzeumot, mely legfőbb életműve volt, igyekszünk olyan szintre emelni, hogy méltó emléke legyen alapítójának, Dr. NAGY GYULÁ-nak.